

References.

1. *Mandysh O. V.* (2017) *Stratehiyi konkurentospromozhnoho rozvytku ahrarnykh pidpryyemstv* [Strategies for competitive development of agrarian enterprises]. *Ekonomichnyy visnyk Zaporiz'koyi derzhavnoyi inzhenernoyi akademiyi - Economic Bulletin of the Zaporizhzhya State Engineering Academy*, No 1 (07), pp. 116-120. [in Ukrainian].
2. *Krasnoruts'kyi O. O.* (2015). *Determinanty rozvytku cytem rynkovoho rozpodilu produktsiyi ahrarnykh pidpryyemstv* [Databases of the development of the market of market for the production of agricultural enterprises]. *Visnyk HNTUSG. Ekonomichni nauky - Bulletin of HNTUSG. Economic science*, No 162, pp. 20-31. [in Ukrainian].
3. *Andrusenko G.O.* (1995). *Osnovy marketynhu* [Fundamentals of Marketing]. - Kyiv: Harvest, 176 p. [in Russian].
4. *Voychak A. V.* (1998). *Marketynhovyyu menedzhment* [Marketing Management]. - Kyiv: KNEU, 268 p. [in Ukrainian].
5. *Karych D.* (1994). *Pidpryyemnyts'kyu marketynh* [Business Marketing]. Ed. and Trans. P. I. Gayduky. - K. : Higher School, 83 p. [in Ukrainian].
6. *Kotler F. Armstrong G., Saunders J., Wong V.* (1999). *Osnovy marketynha* [Fundamentals of Marketing]. Moscow: Williams Publishing House, 1152 p. [in Russian].
7. *Starostina A. O.* (2002). *Zmist ta osnovni etapy marketynhovoyi diyal'nosti* [Contents and main stages of marketing activity]. *Marketynh v Ukrayini. - Marketing in Ukraine*, No 4, PP. 30-33. [in Ukrainian].
8. *Haustov V.* (1992). *Marketynhova diyal'nist' v APK* [Marketing activity in the agroindustrial complex]. *APK: jekonomika, upravlenie. - APK: economy, management*, No 9, PP. 58-60. [in Ukrainian].

Аннотация.

Іванова Г. А. Формирование маркетинговой деятельности предприятий аграрного сферы.

В статье рассмотрены существующие особенности формирования и осуществления маркетинговой деятельности основными субъектами отечественного агробизнеса - сельскохозяйственными товаропроизводителями. Определены проблемные компоненты комплекса маркетинга в обеспечении результативного и конкурентоспособного развития, на основе которого предложены возможные направления методологических исследований на перспективу.

Ключевые слова: маркетинг, агробизнес, конкурентоспособность, система управления, эффективность.

Abstract.

Ivanova G. O. Formation of marketing activity agrarian sphere enterprises.

The article analyzes the existing features of the formation and implementation of marketing activities by the main subjects of domestic agrarian business - agricultural producers. The problem components of marketing complex in providing effective and competitive development are determined, on the basis of which possible directions of methodological researches for the future are offered.

Key words: marketing, agribusiness, competitiveness, management system, efficiency.

Стаття надійшла до редакції 10.05.2018 р.

Бібліографічний опис статті:

Іванова Г. О. Формування маркетингової діяльності підприємствами аграрної сфери / Г. О. Іванова // Актуальні проблеми інноваційної економіки. - 2018. - № 3. - С. 51-55.

Ivanova G. O. Formation of marketing activity agrarian sphere enterprises. Actual problems of innovative economy, No 3, pp. 51-55.

УДК 005.332.4:631.11

ГОЛОБОРОДЬКО Я. О., аспірант Уманського національного університету садівництва,
м. Умань, Черкаська область, Україна

**ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ СІЛЬСКОГОСПОДАРСЬКИХ
ПІДПРЕМСТВ ТА НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЇХ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ**

Голобородько Я. О. Формування конкурентних переваг сільськогосподарських підприємств та напрями підвищення їх конкурентоспроможності.

В статті означено проблеми підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств. Надана модель формування конкурентних переваг аграрного підприємства. Автором запропоновано напрями підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств, що включають заходи, які будуть створювати умови для забезпечення достатнього рівня конкуренції підприємств, які досліджуються. Також

виділено негативні чинники, що створюють загострення конкуренції суб'єктів господарювання аграрної сфери і пропонуються заходи зі зневілювання, в певній мірі, впливу гальмуючих чинників на створення умов до підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств.

Ключові слова: конкурентні переваги, конкурентоспроможність, сільськогосподарські підприємства.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Інтегрування України у світову спільноту має на меті не лише обмін культурами та традиціями, а й, насамперед, прагнення стати частиною економічного простору. Одним із шляхів згаданого є оволодіння економічними механізмами в управлінні конкурентоспроможністю сільськогосподарських підприємств, що дасть змогу розширити їх експортний потенціал на основі диверсифікації виробництва, інтеграції сільськогосподарських товаровиробників з промисловими підприємствами, створення виробничих і кредитних кооперативів, вдосконалення оперативного контролю за цільовим та ефективним використанням матеріальних і фінансових ресурсів, запровадження нетрадиційних форм розрахунків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед сучасних адептів досліджуваної сфери варто відзначити праці В. Базилевича, П. Гайдуцького, А. Гальчинського, О. Гривківської, О. Гудзь, М. Дем'яненка, М. Маліка, О. Николук, Н. Педченко, П. Саблука та інші. Вони акцентують увагу на різноманітних проблемах управління конкурентоспроможністю підприємств та шляхів їх вирішення. Проте, зважаючи на перманентність фінансово-економічних процесів як у країні так і у світі, з'являється потреба у поглибленні дослідження вище означеного питання.

Формулювання цілей статті. Ціль статті полягає у висвітленні підходів до формування конкурентних переваг сільськогосподарських підприємств та окресленні напрямів підвищення їх конкурентоспроможності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Отже, попри значні перспективи сільського господарства, вище перераховані механізми управління конкурентоспроможністю сільськогосподарських підприємств реалізується не в повну силу: управлінські кадри сільськогосподарських підприємств поки що не повною мірою зорієнтовані на ринкові умови господарювання і в більшості випадків застосовують економічні методи управління, які були притаманні планово-директивній економіці. Внаслідок цього переважна більшість вітчизняних

сільськогосподарських підприємств є неконкурентоспроможними у порівнянні з більшістю сільськогосподарських товаровиробників країн з розвинутими ринковими відносинами.

За сучасних умов глобалізації й економічної інтеграції, посилення конкуренції і нестабільності купівельного попиту сільськогосподарських підприємств з метою забезпечення фінансово-економічної стабільності та зниження комерційних ризиків, необхідною умовою є використання сучасних стратегій розвитку та моделей взаємодії з іншими учасниками ринку, що, в свою чергу, дасть змогу вдосконалити управління конкурентоспроможністю, головним чином – на основі пріоритетності й інноваційного спрямування стратегії диверсифікації виробництва, що зумовлює застосування системної техніки і технології нового типу, нової організації праці та виробництва.

У той же час, загальна ситуація в економіці вітчизняної сільськогосподарської галузі характеризується відсутністю достатньої кількості мобільних і конкурентоспроможних господарюючих суб'єктів, сприйнятливих до організаційних і технологічних інновацій. Дефіцит фінансових ресурсів в умовах несприятливого впливу зовнішнього середовища не підтримує підвищення їх конкурентних позицій. Високі інноваційні ризики в сучасній економіці в цілому і для сільськогосподарських підприємств, зокрема, зумовлюють актуальність інноваційних управлінських рішень, в тому числі – з фінансово-кредитної диверсифікації, спрямованої на підтримку виробництва. Все це потребує поглиблення науково-методичних підходів щодо диверсифікації не тільки у виробництві, але і в сфері фінансово-кредитних послуг, що надаються економічним суб'єктам з метою посилення пріоритетів механізмів управління конкурентоспроможністю. Підвищення економічної ефективності та конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств на основі диверсифікації є одним з найприйнятніших і найефективніших інструментів адаптації до змін зовнішнього середовища, включаючи часткову зміну профілю діяльності на різних рівнях. У той же час, зміна тільки структури діяльності є,

за сучасних умов, застарілим підходом. При цьому розвиток диверсифікації виробництва потребує застосування бізнес-моделей, орієнтованих на майбутній стан економіки сільськогосподарських підприємств. У зв'язку з цим, одним з головних управлінських напрямів підвищення економічної ефективності й управління конкурентоспроможністю сільськогосподарських підприємств є вміння розробляти та реалізовувати комплексну стратегію диверсифікації.

Досягається це різними шляхами. Зокрема, за допомогою кооперації та інтеграції технологічно пов'язаних (споріднених) і незв'язаних (неспоріднених) між собою галузей з метою створення конкурентних переваг.

Сучасні підходи до господарювання вимагають від учасників процесу високих показників ефективності та якості виробництва, що є гарантантами конкурентоспроможності суб'єктів господарювання на ринку. Підтвердженням цього є те, що аналізоване підприємство має прямі зв'язки із Польською фірмою щодо реалізації продукції бджільництва (табл. 1).

Ефективному управлінню конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств перешкоджає висока собівартість продукції, обмежений доступ до кредитних ресурсів і інновацій, диспаритет цін на сільськогосподарську та промислову продукцію, а також податковий тягар на сільськогосподарських товаровиробників, що суттєво відчувається з 2015 р.

Таблиця 1

Економічна ефективність диверсифікації діяльності ДП Агрофірма «Байс Агро» Уманського району

Рік	Наявність бджолоосімей, одиниць	Продуктивність бджолоосімей, кг на 1 бджолоосім'ю	Виробничі витрати на 1 бджолоосім'ю, грн	Виробнича собівартість 1 кг меду, грн	Повна собівартість 1 кг меду, грн	Ціна реалізації меду, грн за кг	Прибуток від реалізації 1 кг меду, грн	Рентабельність виробництва меду, %
2012	150	29	169,36	19,40	20,31	35,40	15,09	74,3
2013	180	26	162,93	18,90	21,97	39,40	17,43	79,3
2014	210	28	174,80	18,72	19,31	36,52	17,21	89,1
2015	250	32	147,26	10,76	15,52	29,40	13,88	89,4
2016	300	31	201,10	10,88	12,90	31,50	18,6	144,2
2017	350	33	151,30	11,60	14,77	36,70	21,93	148,5
прогноз 2020	500	35	150,00	20,00	21,00	45,00	24,00	113,7

Джерело: дані бухгалтерського обліку ДП Агрофірма «Байс Агро» Уманського району

Про це свідчить структура витрат на виробництво сільськогосподарської продукції (табл. 2), серед яких найбільш

вражаючими є низька частка витрат на оплату праці, що коливаються від 5,1 % у 2015 р. до 7,7 % у 2013 р., а в 2016 р. – 6,1%.

Таблиця 2

Структура витрат на виробництво сільськогосподарської продукції у сільськогосподарських підприємствах Черкаської області, %

Показник	2012	2013	2014	2015	2016
Усього витрат	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Витрати на оплату праці	6,6	7,7	7,4	5,1	6,1
Відрахування на соціальні заходи	2,5	2,8	2,7	1,8	1,4
Матеріальні витрати, що увійшли в собівартість	75,2	71,5	72,3	73,7	73,5
у тому числі:					
насіння і посадковий матеріал	5,9	7,1	8,1	8,0	7,7
корми	22,5	24,7	23,3	21,7	24,3
інша продукція сільського господарства	11,2	1,7	1,8	1,2	0,8
мінеральні добрива	8,9	9,1	8,6	9,5	11,4
нафтопродукти	7,1	7,6	9,1	9,7	6,8
електроенергія	1,5	1,7	1,7	1,3	1,4
паливо	1,6	1,7	1,4	1,0	1,0
запчастини, ремонтні і будівельні матеріали	5,2	4,9	5,3	6,4	6,6
оплата послуг і робіт, виконаних сторонніми організаціями	11,3	13,0	13,0	14,9	13,5
Амортизація основних засобів	4,1	4,5	4,6	3,2	3,9
Інші витрати	11,6	13,5	13,0	16,2	15,1

Джерело: Статистичний щорічник Черкаської області за 2016 рік

У зв'язку з подорожчанням нафтопродуктів, електроенергії і палива їх частка в структурі витрат у 2016 р., порівняно з 2012 р., скоротилася на 0,8, 0,1 і 0,6 відсоткових пункти відповідно. Також зменшилася частка амортизаційних відрахувань: у 2016 р., порівняно з 2012 р., – на 0,2 відсоткових пункти. Це свідчить, що сільськогосподарські підприємства не

використовують прискорений метод амортизації, а основні засоби, що перебувають на їхньому балансі, морально та фізично застаріли.

Узагальнення результатів дослідження дало можливість запропонувати модель формування конкурентних переваг сільськогосподарських підприємств рис. 1.

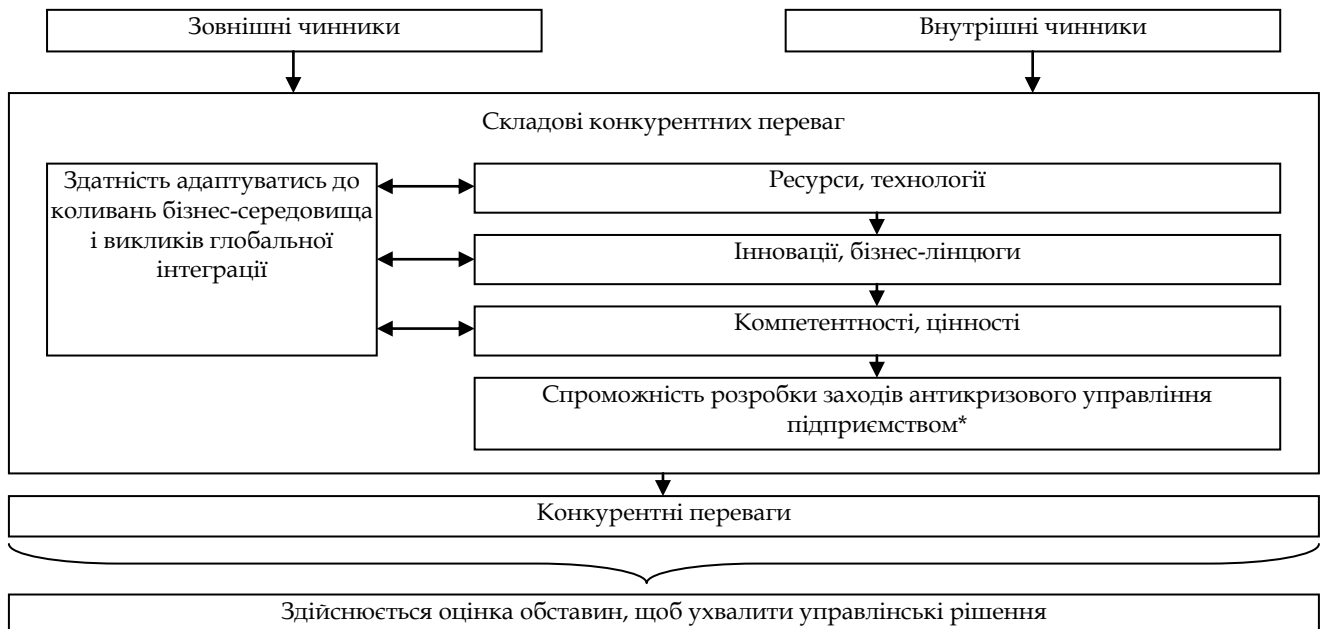

Рис. 1. Модель формування конкурентних переваг сільськогосподарських підприємств [1; 2-7]

Доповнено автором

Дана модель формування конкурентних переваг аграрного підприємства, на відміну від нині відомих, передбачає розробку і впровадження концепції антикризового управління потенціалом підприємств та, в процесі прийняття управлінських рішень, дає можливість керуватися групами конкурентних переваг, які підлягають впливу зовнішнього (на мега-, макро-, мезо-, і мікро-рівнях) та внутрішнього середовища, що забезпечить об'єктивність, повноту, достовірність результатів та удосконалення управління конкурентоспроможністю сільськогосподарських підприємств.

Важливим аспектом дієвості управління конкурентоспроможністю сільськогосподарських підприємств є їх інтеграція з іншими суб'єктами господарювання, особливо з промисловими підприємствами. Враховуючи принципи системного підходу, інтеграцію можна інтерпретувати як механізм трансформації вхідних потоків у вихідні. Адаптуючи положення теорії конкуренції до особливостей конкуренції у сільському господарстві, до інтегрованої системи суб'єктів агробізнесу віднесено: її структурні

елементи (учасники інтеграції); потенціали, які принесли учасники в інтегровану структуру; правила, за якими відбувається інтеграція; тактики (варіанти поведінки учасників щодо отримання конкурентних переваг); межі інтеграційного об'єднання [8, с. 65–66].

Передумовою інтеграційних процесів для сільськогосподарських підприємств є визначення цілі інтеграції і спільних інвестицій, здатних забезпечити зростання обсягів виробництва та реалізації сільськогосподарської продукції, у тому числі – за межами митного кордону. Тобто, метою такого інтеграційного процесу є самоокупність і самофінансування об'єднаних підприємств. При інтеграції підприємства повинні вирішити низку питань, пов'язаних із завантаженням потужностей, реалізацією виробленої продукції, нарощуванням результатів виробничо-фінансової діяльності шляхом збільшення рентабельності виробництва; а також з'ясувати питання щодо зростання прибутку.

Важливе значення в управлінні конкурентоспроможністю сільськогосподарських підприємств має

виробнича кооперація. Із суттєвим збільшенням податкового тягаря на сільськогосподарських товаровиробників, відповідно змін до Податкового кодексу України, сільськогосподарські товаровиробники сплачують єдиний податок за ставками, що суттєво перевищують ставки фіксованого сільськогосподарського податку з одночасною індексацією грошової оцінки, яка не проводилась до змін в Податковому

кодексі [9; 10]. З огляду на це, сільськогосподарські підприємства області об'єднуються в кооперативи для виробництва високоякісної продукції, яка відповідає нормам європейських ринків і була б конкурентоздатною.

Поряд з моделлю конкурентних переваг сільськогосподарських підприємств, автором окреслено напрями підвищення конкурентоспроможності підприємств цієї спеціалізації (рис. 2).

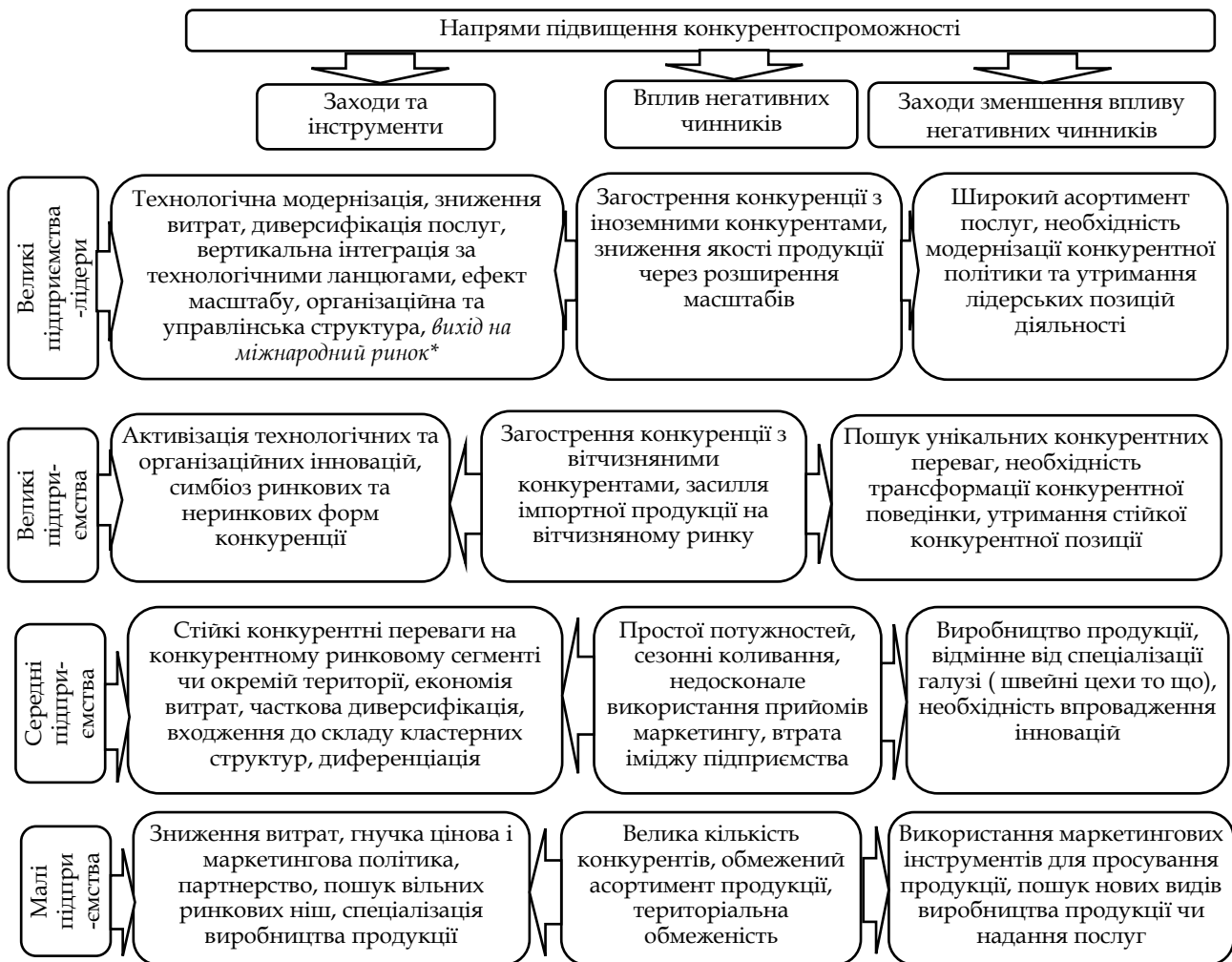

Рис. 2. Напрями підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств

Удосконалено на основі джерел [11; 12-21]

Висновки. Автором запропоновано напрями підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств, що включають заходи, які будуть створювати умови для забезпечення достатнього рівня конкуренції підприємств, що досліджуються. Також виділено негативні чинники, що створюють загострення конкуренції суб'єктів господарювання аграрної сфери і пропонуються заходи зі зневілювання, в певній мірі, впливу гальмуючих чинників на

створення умов до підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств. Означення напрямів підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств дозволить оптимізувати процес прийняття практичних рішень щодо підвищення рівня конкуренції для окремих груп сільськогосподарських підприємств (великих підприємств-лідерів; великих підприємств; середніх підприємств і малих підприємств).

Література.

1. **Халімон Т. М.** Управління конкурентоспроможністю телекомунікаційних підприємств: теорія та методологія : дис. доктора екон. наук : 08.00.04 /Т. М. Халімон; Державний університет телекомунікацій. – К., 2018. – 444 с.
2. **Войчак А. В.** Конкурентні переваги підприємства: сутність і класифікація / **А. В. Войчак, Р. В. Камишніков** // Маркетинг в Україні. – 2005. – № 2. – С. 50–53.
3. **Гаврилюк С. П.** Конкурентні переваги як основа розробки стратегії туристських підприємств / **С. П. Гаврилюк** // Науковий вісник Полтавського університету споживчої кооперації України. – 2001. – № 4. – С. 76–80.
4. **Іванов Ю. Б.** Конкурентні переваги підприємства: оцінка, формування та розвиток. Монографія / **Ю. Б. Іванов, П. А. Орлов, О. Ю. Іванова** – Х.: ВД «ІНЖЕК», – 2008. – 352 с.
5. **Нижник І. В.** Конкурентні переваги підприємства: принципи, види, методи оцінки / **І. В. Нижник** // Управління розвитком: зб. наук. праць. – Харків: ХНЕУ, 2008. – С. 92–95.
6. **Николюк О. М.** Стійкі конкурентні переваги підприємства: сутність, джерела формування/ **О. М. Николюк** // Вісн. ЖНАЕУ. – 2010. – №2 (27). – С. 228–239.
7. **Соловійов В. П.** Інноваційна діяльність як системний процес у конкурентній економіці / **В. П. Соловійов.** – Київ, 2006. – С. 558.
8. **Бородин К.** Финансирование общей сельскохозяйственной политики в ЕС / **К. Бородин** // Международный сельскохозяйственный журнал. - 2015. - № 3. - С. 13-14.
9. **Панченко В.** Ставка на село чи на заводи? / **В. Панченко** // Газета «Експрес. 2015. - № 29.
10. Положення про додаткові заходи щодо кредитування комплексу сільськогосподарських робіт: затв. Постановою Кабінету міністрів України від 25 лютого 2000р. № 398. Офіційний вісник України. - 2000. - № 9. - С. 3-4.
11. **Халімон Т. М.** Теоретико-методологічні та практичні аспекти управління конкурентоспроможністю телекомунікаційних підприємств (монографія). – Львів: Ліга-Прес, 2018. – 468 с.
12. **Погребняк Д. В.** Формування структури механізму управління конкурентоспроможністю промислових підприємств / **Д. В. Погребняк, С. М. Шкарлет** // Вісник Чернігівського державного технологічного університету: Серія: Економічні науки – Чернігів: ЧНТУ, 2011. – №4. – 2011. – С. 24–28.
13. **Сурженко Н. В.** Організаційно-економічний механізм управління конкурентоспроможністю / **Н. В. Сурженко, І. В. Агєєва** // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). – 2014. – № 1. – С. 232–235.
14. **Ушкаренко Ю. В.** Особливості ефективного функціонування організаційно-економічного механізму управління конкурентоспроможністю підприємств харчової промисловості / **Ю. В. Ушкаренко, В. В. Петлюченко** // Економіка Крима. – 2013. – № 2. – С. 155–157.
15. **Адлер О. О.** Застосування системного підходу під час прийняття управлінських рішень щодо підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства / **О. О. Адлер** // Збірник наукових праць ВНАУ. Серія Економічні науки. – Вінниця: ВНАУ, 2012. – Випуск 1 (56). – С. 174–178.
16. **Бурр В.** Концепция устойчивого конкурентного преимущества / **В. Бурр** // Проблемы теории и практики управления. – 2003. – № 3. – С. 107–113.
17. **Гринецька Л. В.** Резерви підвищення конкурентоспроможності підприємства / **Л. В. Гринецька** // Вісник соціально-економічних досліджень. – Одеса, 2013. – Вип. 38. – С. 248–252.
18. **Грозна В. В.** Підвищення конкурентоспроможності економіки України як передумова співробітництва з ЄС / **В. В. Грозна** // Актуальні проблеми економіки. – 2006. – 11(29). – С. 130–134.
19. **Злидень І. М.** Концептуальні засади системного управління конкурентним потенціалом / **І. М. Злидень** // Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна: Зб. наук. праць. – Економічна серія. – Харків: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2008. – С. 63 – 67.
20. **Поліщук О. А.** Стратегічні напрями підвищення конкурентоспроможності телекомунікаційних підприємств в умовах інтеграції України до СОТ / **О. А. Поліщук** // Вісник телекомунікаційної науки Причорномор'я. – 2007. – № 3. – Т.2. – С. 175–179.
21. Про схвалення Концепції розвитку національної інноваційної системи: [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.in.gov.ua>.

References.

1. **Khalimon T. M.** (2018). *Upravlinnyya konkurentospromozhnistyuu telekomunikatsiynykh pidpryyemstv: teoriya ta metodolohiya* [Managing the Competitiveness of Telecommunication Enterprises: Theory and Methodology]. Dissertation of doctor of economic Sciences. Kyiv. p.444 [in Ukrainian].
2. **Voychak A. V., Kamyshnikov R.V.** (2005). Konkurentni perevahy pidpryyemstva: sutnist' i klasyfikatsiya [Competitive Advantages of the Enterprise: Essence and Classification]. *Marketing in Ukraine* – Marketing in Ukraine

Ukraine, No 2, pp.50–53[in Ukrainian].

3. **Havrylyuk S. P.** (2001). Konkurentni perevahy yak osnova rozrobky stratehiyi turyst s'kykh pidpryyemstv [Competitive advantages as the basis for developing a strategy for tourism enterprises]. *Naukovyy visnyk Poltav'skoho universytetu spozhyvchoyi kooperatsiyi Ukrayiny – Scientific Bulletin of the Poltava University of Consumer Cooperatives of Ukraine*, No 4, pp. 76–80 [in Ukrainian].

4. **Ivanov YU. B., Orlov P. A. and Ivanova O. YU.** (2008). Konkurentni perevahy pidpryyemstva: otsinka, formuvannya ta rozvytok [Competitive advantages of the enterprise: assessment, formation and development]. Kharkiv:VD «INZHEK», p. 352 [in Ukrainian].

5. **Nyzhnyk I. V.** (2008). Konkurentni perevahy pidpryyemstva: pryntsyipy, vydy, metody otsinky [Competitive advantages of the enterprise: principles, types, methods of evaluation]. *Upravlinnya rozvytkom: zb. nauk. prats' – Development management: Sb. sciences works*, Kharkiv: KHNEU, pp. 92–95 [in Ukrainian].

6. **Nykolyuk O. M.** (2010). Styki konkurentni perevahy pidpryyemstva: sutnist', dzherela formuvannya [Firm competitive advantages of an enterprise: the essence, sources of formation]. *Visn. ZHNAEU – Visn. ZNIAU*, 2010. No 2 (27), pp.228-239 [in Ukrainian].

7. **Solovyov V. P.** (2006). *Innovatsiyana diyal'nist' yak systemnyy protses u konkurentniy ekonomitsi [Innovative activity as a systemic process in a competitive economy]*, Kyiv, p. 558 [in Ukrainian].

8. **Borodyn K.** (2015). Fynansyrovanye obshchey sel's'kokhozyaystvennoy polytyky v ES [Financing of the Common Agricultural Policy in the EU]. *Mezhdunarodnyy sel's'kokhozyaystvennyy zhurnal - International Agricultural Magazine*, No 3, pp. 13-14 [in Ukrainian].

9. **Panchenko V.** (2015). Stavka na selo chy na zavody [Bet on the village or the factories]. *Hazeta «Ekspres» - Newspaper «Express»*, No 29 [in Ukrainian].

10. Polozhennya pro dodatkovi zakhody shchodo kredytuvannya kompleksu sil's'kohospodars'kykh robit [Provisions on additional measures for lending to a complex of agricultural works]. *Ofitsiyyny visnyk Ukrayiny - Official Bulletin of Ukraine*, No 9, pp.3-4 [in Ukrainian].

11. **Khalimon T. M.** (2018). *Teoretyko-metodolohichni ta praktychni aspekty upravlinnya konkurentospromozhnistyu telekomunikatsiynykh pidpryyemstv [Theoretical, methodological and practical aspects of the management of competitiveness of telecommunication enterprises]*. L'viv: Liha-Pres, p.468 [in Ukrainian].

12. **Pohrebnyak D. V. and Shkarlet S. M.** (2011). Formuvannya struktury mekhanizmu upravlinnya konkurentospromozhnistyu promyslovykh pidpryyemstv [Formation of the structure of the mechanism for managing the competitiveness of industrial enterprises]. *Visnyk Chernihiv'skoho derzhavnogo tekhnolohichnoho universytetu: Seriya: Ekonomichni nauky – Bulletin of the Chernihiv State Technological University: Series: Economic Sciences*, Chernihiv: CHNTU, No 4, pp. 24-28[in Ukrainian].

13. **Surzhenko N. V., Ahyeyeva I. V.** (2014). Orhanizatsiyno-ekonomichnyy mekhanizm upravlinnya konkurentospromozhnistyu [Organizational-economic mechanism of competitiveness management]. *Zbirnyk naukovykh prats' Tavriys'koho derzhavnogo ahrotekhnolohichnoho universytetu (ekonomichni nauky) – Collection of scientific works of Tavria State Agrotechnological University (economic sciences)*, No 1, pp. 232-235 [in Ukrainian].

14. **Ushkarenko YU. V., Petlyuchenko V. V.** (2013). Osoblyvosti efektyvnoho funktsionuvannya orhanizatsiyno-ekonomichnoho mekhanizmu upravlinnya konkurentospromozhnistyu pidpryyemstv kharchovoyi promyslovosti [Features of the effective functioning of the organizational and economic mechanism of managing the competitiveness of food industry enterprises]. *Ékonomyka Kryma – Economy of the Crimea*, No. 2, pp. 155-157 [in Russian].

15. **Adler O. O.** (2012). Zastosuvannya systemnoho pidkhodu pid chas pryynyattya upravlins'kykh rishen' shchodo pidvyshchennya rivnya konkurentospromozhnosti pidpryyemstva [Application of a systematic approach when making managerial decisions on improving the competitiveness of the enterprise]. *Zbirnyk naukovykh prats' VNAU. Seriya Ekonomichni nauky – Collection of scientific works of VNAU. Series of Economic Sciences*, Vinnytsya: VNAU, Vol. 1 (56), pp.174-178 [in Ukrainian].

16. **Burr V.** (2003). Kontseptsyya ustoychivoho konkurentnoho preymushchestva [The Concept of Sustainable Competitive Advantage]. *Problemy teoryi y praktyky upravleniya – Problems of the theory and practice of management*, No 3, pp. 107-113[in Ukrainian].

17. **Hrynevets'ka L. V.** (2013). Rezervy pidvyshchennya konkurentospromozhnosti pidpryyemstva [Reserves for increasing the competitiveness of the enterprise]. *Visnyk sotsial'no-ekonomichnykh doslidzhen' – Bulletin of Social and Economic Research*, Odesa, Vol. 38, pp. 248-252 [in Ukrainian].

18. **Hrozna V. V.** (2006). Pidvyshchennya konkurentospromozhnosti ekonomiky Ukrayiny yak peredumova spivrobitnytstva z YES [Increasing the competitiveness of the Ukrainian economy as a precondition for cooperation with the EU]. *Aktual'ni problemy ekonomiky – Current problems of the economy*, Vol.11(29), pp. 130–134[in Ukrainian].

19. **Zlyden' I. M.** (2008). Kontseptual'ni zasady systemnoho upravlinnya konkurentnym potentsialom [Conceptual Principles of System Management by Competitive Potential]. *Visnyk Kharkiv'skoho natsional'noho universytetu im. V. N. Karazina: 3b. nauk.prats'. Ekonomichna seriya –Bulletin of Kharkiv National University. V. N.*

Karazin: 3b. sciences. Economic series, Kharkiv: KHNU im. V. N. Karazina, pp. 63 – 67 [in Ukrainian].

20. **Polishchuk O. A.** (2007). Stratehichni napryamy pidvyshchennya konkurentospromozhnosti telekomunikatsiynykh pidpryyemstv v umovakh intehratsiyi Ukrayiny do SOT [Strategic Directions of Increasing the Competitiveness of Telecommunication Enterprises in the Context of Ukraine's Integration into the WTO]. *Visnyk telekomunikatsiynoyi nauky Prychornomor'ya – Bulletin of Telecommunication Science in the Black Sea Region*, No 3, T.2. pp. 175–179[in Russian].

21. Pro skhvalennya Kontseptsiyi rozvytku natsional'noyi innovatsiynoyi systemy [On Approval of the Concept of Development of the National Innovation System]. Access Mode: <http://www.in.gov.ua>[in Ukrainian].

Аннотация.

Голобородько Я. А. Формирование конкурентных преимуществ сельскохозяйственных предприятий и направления повышения их конкурентоспособности

В статье отмечены проблемы повышения конкурентоспособности сельскохозяйственных предприятий. Предложена модель формирования конкурентных преимуществ субъектов хозяйствования аграрной сферы. Втором предложены направления повышения конкурентоспособности сельскохозяйственных предприятий, включающих мероприятия, которые будут создавать условия для обеспечения достаточного уровня конкуренции предприятий. Также выделены негативные факторы, создающие обострения конкуренции субъектов хозяйствования аграрной сферы и предлагаются меры по устранению, в определенной степени, влияния тормозящих факторов на создание условий к повышению конкурентоспособности аграрных предприятий.

Ключевые слова: конкурентные преимущества, конкурентоспособность, сельскохозяйственные предприятия.

Abstract.

Goloborodko Y. O. Formation of competitive advantages of agricultural enterprises and directions of increasing their competitiveness

Abstract. The article points out the problems of increasing the competitiveness of agricultural enterprises. A model for the formation of competitive advantages of business entities of the agrarian sector is proposed. The author proposed directions for improving the competitiveness of agricultural enterprises, including measures that will create conditions for ensuring an adequate level of competition among enterprises. Also the negative factors are highlighted that create aggravated competition of economic entities in the agrarian sector and propose measures to eliminate, to a certain extent, the influence of inhibiting factors on creating conditions for increasing the competitiveness of agricultural enterprises.

Keywords: competitive advantages, competitiveness, agricultural enterprises.

Стаття надійшла до редакції 18.06.2018 р.

Бібліографічний опис статті:

Голобородько Я. О. Формування конкурентних переваг сільськогосподарських підприємств та напрями підвищення їх конкурентоспроможності / Я. О. Голобородько // *Актуальні проблеми інноваційної економіки*. – 2018. – № 3. – С. 55-62.

Goloborodko Y. O. Formation of competitive advantages of agricultural enterprises and directions of increasing their competitiveness. *Actual problems of innovative economy*, No 3, pp. 55-62.

УДК 338.43.01

**ВОЙТ С. М., доктор економічних наук
ОРЕЛ А. М., кандидат економічних наук
Харківський національний технічний університет сільського господарства
імені Петра Василенка**

**УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИМИ ПРОЕКТАМИ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ ТА
ОБ'ЄДНАНЬ В УМОВАХ ДОВГОСТРОКОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА**

Войт С. М., Орел А. М. Управління інвестиційними проектами аграрних підприємств та об'єднань в умовах довгострокового співробітництва.

В статті розглянуто основні положення управління інвестиційними проектами на сільськогосподарських підприємствах та об'єднань через створення довгострокового співробітництва. Розглянуто ряд процедур, за допомогою яких здійснюється управління інвестиційною діяльністю. Відображено процес розробки і впровадження інвестиційної діяльності сільськогосподарського підприємства. На основі аналізу вітчизняних досліджень в області інвестиційної діяльності організації і прийняття інвестиційних